

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : การเปลี่ยนแปลงสู่ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือน
ในชุมชนชนบท

ชื่อผู้เขียน : นางสาววนิดา แตนโพธิ์

ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต : สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน	แดงจวง	ประธานกรรมการ
อาจารย์ วิสิทธิ์	วานิช	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ	สิสุวรรณ	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือนในชุมชนชนบท อันประกอบด้วย รูปแบบ วิธีการ กลไกและวิวัฒนาการ ตลอดจนจนถึงปัจจัยและองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ได้ศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทในด้านความสัมพันธ์ ระบบคุณค่าและระบบความเชื่อ เมื่อชุมชนปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเข้าสู่ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือน ผู้วิจัยได้เลือก บ้านร่องฟอง หมู่ที่ 2 ตำบลร่องฟอง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เป็นพื้นที่ในการศึกษา เพราะประชากรเกือบทั้งหมดได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัยใช้วิธีการสำรวจชุมชนและหาข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลทางหน่วยงานราชการและเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลในภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลทำไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล ใช้ระยะเวลา 12 เดือนและสรุปผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ประชากรในหมู่บ้านร่องฟองได้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยเกิดจากผู้นำหรือกลุ่มบุคคลเพียง 2-3 คนได้เรียนรู้และรับ

ข่าวสารข้อมูลจากภายนอก นำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับมาเชื่อมโยงเข้ากับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม รวมทั้งความสนใจอย่างจริงจัง การนำระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือนเข้ามาในชุมชนได้เริ่มจากการทดลองปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จในขั้นต้น จึงมีการขยายเครือข่ายขึ้นจากระดับครอบครัวจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน โดยมีวิธีการเข้าไปฝึกหัดจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน เข้าไปเป็นลูกจ้างแรงงาน หรือมีประสบการณ์มาแล้วและฝึกหัดด้วยตนเอง ได้รับคำแนะนำช่วยเหลือกันระดับเครือข่าย หรือจากบุคคลทั้งภายในภายนอกชุมชน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยสิ่งที่มีมาตรฐานหรือกลไก อันได้แก่ แรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัว สมาชิกในครอบครัว แรงจูงใจในด้านรายได้ ความสำเร็จของเพื่อนบ้านและโอกาสที่ง่ายขึ้น เนื่องจากผู้เริ่มในระยะแรกได้หาแนวทาง ด้านการผลิต และการตลาดไว้บ้างแล้ว และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้มีการผ่านกระบวนการต่าง ๆ จากการทดลองทำมาแล้ว

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ในระดับชุมชนต้องอาศัยปัจจัยและองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง อันได้แก่ ที่ตั้งและลักษณะของชุมชนที่อยู่ใกล้เมือง การคมนาคมและการสื่อสารสะดวกรวดเร็ว ลักษณะโครงสร้างของประชากรที่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีความกล้าเสี่ยงสูง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ชัยชนะแข็งและกิจกรรมการผลิตที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีลักษณะปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ค่อยเป็นค่อยไป จากใช้แรงงานในระดับครอบครัวมีการลงทุนไม่มากนัก ต่อมาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ต้องใช้แรงงานในการผลิตทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน รูปแบบการผลิตได้ปรับเปลี่ยนไปตามความนิยมของตลาด มีการแข่งขันเกิดขึ้นในระดับชุมชน การเรียนรู้จึงเกิดตลอดเวลา การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกจึงเป็นสิ่งจำเป็นและการติดต่อสื่อสารออกมาในลักษณะของการซื้อขายสินค้า

ในการเปลี่ยนแปลงด้านระบบการผลิต ได้ส่งผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บิดา มารดา มีเวลาในการอบรมและเลี้ยงดูสั่งสอนบุตรน้อยลง ความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นไปในลักษณะของผลประโยชน์ ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชนเป็นไปในรูปของเงินตรา แทนแรงงาน มีความสัมพันธ์ต่อบุคคลภายนอกชุมชนมากขึ้น มีความเป็นอยู่ในลักษณะของสังคมเมือง มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีค่านิยมที่ทันสมัย วัตถุนิยมมากขึ้น และมีลักษณะของการบริโภคนิยม

ความเชื่อได้ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบไป เป็นลักษณะของการเซ็นไหว้เพื่อให้ทำการค้าขายเจริญ
รุ่งเรืองแทนการไหว้ผีเหมืองฝาย ในระบบคุณค่าชาวบ้านยังคงนับถือผู้ที่อาวุโสกว่า ในด้านพิธี
กรรมต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปแต่ยังคงพิธีกรรมทางศาสนาไว้

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

Thesis Title: Changes to the Cottage Industry Production
System in Rural Communities

Author: Miss Wanida Danpo

M.Ed: Nonformal Education

Examining Committee:

Assoc.Prof. Dr.Phasina Tangchuang	Chairman
Lecturer Visuth Vanid	Member
Assoc.Prof. Dr.Chukiat Leesuwana	Member

ABSTRACT

The purposes of this study were to look into changes in production system from agricultural production system to cottage industry production system regarding patterns, methods, mechanism, trend and related factors; and impact of changes concerning social interaction, belief system as rural community changed to cottage industry production system.

The study was conducted at Ban Rong Fong Moo 2, Muang District, Phrae Province, since most of the population have changed production system from agricultural production system to cottage industry production system.

The instruments employed in this study were community survey; primary information gained from government offices and related literatures. Field data gathering techniques including semi-formal and informal interviews, participant and non-participant observations. The process analysing was performed while gathering information. The findings of the study are as follows:

Changes were caused by a leading group of 2-3 brokers, integrated knowledge and informations from the outside community, with their own experiences and high motivation, attempted to perform the cottage industry production system in the community. Meeting with initial success, the network was expanded throughout the community. Some participated in skills training with helps from relatives, some were hired to be labours and practiced working skills with helps from employers, staff, relatives and trainers from the outside, while others practiced by themselves with their own experiences.

Motivations and mechanism that helped generate changes in family level were family economic force, members of family, income, neighbours' success and better chances based on production process and means of marketing adopted from successful neighbours.

Changes in community level due to : the beneficial location of the community-suburbarn area-with communication, transportation system and utilities; most of the populations are earning ages; the individual's courages and risk taking, creativeness, and intelligence and the simplicity of production process.

The changes gradually happened starting with small funds and the labour of members of the family after awhile increased funds and labour from both in and outside the community.

Products were alternated according to marketing mechanism, so competition in community level was significant, and learning process and interaction with people from outside the community are necessary as of commercial lines.

The impact of changes in production system are: relationship in the family changed—parents spent less time in raising children; the relationship in the community changed to beneficial and interest groups; labour was substituted by money in community's activities; social structure changed to urban community with more appliances and utilities; the value system changed from Moral Economy to Consuming Economy, Belief system changed—the purpose of worshipping, begging for agricultural productivity was substituted by begging for good business; Value system is still remarkable—the youngers respect the elders; many means of ceremony were changed except for religious ceremonies which are still practical.